

INTERNACIONALNA STALNA IZLOŽBA PUBLIKACIJA (ISIP)

Oko 1950. godine, odgovarajući na goleme teškoće u nabavljanju strane tekuće literature, započela je u skromnim oblicima svoj život i sasvim specifična, naša i svjetski jedinstvena ustanova koja od 1957. g. nosi naziv: *Internacionalna stalna izložba publikacija* (ISIP). Ona je jedinstvena po svojoj koncepciji jer pokušava da stvori skladnu jezgru za interese nakladnika, prvenstveno stranih izdavača, te naše knjižarske mreže, biblioteka i korisnika, prvenstveno istraživača. Kako je kod nas najveći zaostatak u strukturi znanstvenog i stručnog života u tom što nismo pristupili izgrađivanju velikih, javnih, dobro opremljenih i aktuelnih biblioteka, ISIP se pojavljuje kao prva integraciona institucija te vrste u našoj sredini, gdje se uz Sveučilište kao osnivači pojavljuju Tehnički muzej i Radničko sveučilište. ISIP je kao svoju najvažniju manifestaciju trebala da održava Izložbenu referentnu biblioteku, koja bi s ekstenzijama povremenih specijalnih izložbi morala biti naš najjači motor u nastojanju da se promijeni situacija mrvljenja, izolirane izgradnje i održavanja mnoštva malih zatvorenih i samim tim potpuno nedovoljnih biblioteka, bez adekvatnog fonda a često i bez najnužnijeg servisa.

Internacionalna stalna izložba publikacija osnovana je u siječnju 1951. kao SI (*Stalna izložba strane naučne i stručne literature*) na inicijativu dra Josipa Štefinovića, a uz veliku pomoć i razumijevanje prof. dra Rikarda Podhorskog, tadašnjeg dekana Tehničkog fakulteta. Josip Štefinović, čovjek velike erudicije i poznat kao bibliofil, postao je upravitelj SI i na toj dužnosti ostao do svoje smrti (1958. g.).

Pošto je Vijeće Tehničkog fakulteta odobrilo rad SI u sastavu Centralne biblioteke Tehničkog fakulteta i pošto su 30. srpnja 1951. donesena i Pravila o osnivanju i radu SI, izložba je svečano otvorena 25. studenog 1951. Do osnivanja SI došlo je zbog velikog nedostatka stručne i naučne literature poslije rata. Naročit nedostatak osjećao se u periodičnim i stručnim publikacijama te suvremenim priručnicima, zbog čega je trpjela ne samo nastava na srednjim, tehničkim, višim i visokim stručnim školama već pogotovu znanstveni i stručni rad u institutima, laboratorijima, klinikama itd. Svi naponi da se dođe do više sredstava za nabavku stručne literature bili su uzaludni. U tim uvjetima pojavljuje se SI kao izlaz iz ovih neđača, jer se nastojalo da se preko SI dobave najnovije publikacije koje bi bile na raspolaganju i na uvid svakom kome su one bile potrebne. Na osnovu cirkularnog pisma koje je razaslanu raznim inozemnim izdavačima, kojima je objašnjen cilj i zadatak SI, počele su pristizati publikacije od austrijskih, švicarskih, engleskih i francuskih izdavača. Na taj način, do službenog otvorenja 25. studenoga 1951. uspjelo je sakupiti oko 2000 stranih knjiga i časopisa od preko 300 inozemnih nakladnika.

Osoblje zaposleno u SI postavljao je dekan Tehničkog fakulteta prema raspoloživim sredstvima koja su bila vrlo mala, tako da je u početku u SI radilo samo troje ljudi. SI se vrlo brzo razvijala, pa su raspoložive snage i materijalna sredstva postala nedovoljna, a prerasla je i okvir Tehničkog fakulteta, jer je pružala usluge i drugim fakultetima. Kako Tehnički fakultet nije mogao da od svojih materijalnih sredstava odvoji koliko je bilo neophodno za rad SI, on je 6. srpnja 1952. donio odluku o izdvajanju SI iz sastava Tehničkog fakulteta s tim da postane posebna ustanova pod neposrednom upravom Rektorata Sveučilišta. Na sjednici Senata Sveučilišta 19. prosinca 1952. taj je prijedlog prihvaćen i SI je postala posebna ustanova pod upravom Rektorata. Na sjednici izabran je i privremeni odbor u sastavu: Nikola Fink, redovni prof. Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Marijan Horvat, redovni prof. Pravnog fakulteta i ing. Alfred Heim, izvanredni prof. Tehničkog fakulteta. Daljnja dva člana imenovao je Savjet za prosvjetu, nauku i kulturu NR Hrvatske.

Na početku 1953. godine SI je preuzeta iz Tehničkog fakulteta. Na izvanrednoj sjednici Senata 10. ožujka 1953. donesen je akt o osnivanju i pravila o radu koja je propisao Rektor Sveučilišta i s kojima se suglasio i predsjednik Savjeta za prosvjetu, nauku i kulturu NRH (27. lipnja 1953). Istovremeno je izabran prvi redovni odbor SI koji će kao organ Rektorata upravljati Stalnom izložbom. U odbor su izabrani: Milan Butorac, viši referent Savjeta za prosvjetu, nauku i kulturu NRH, Stanko Frank, red. prof. Pravnog fakulteta, Alfred Heim, izvanr. prof. Tehničkog fakulteta, Marijan Horvat, red. prof. Pravnog fakulteta, Đuro Bačić, doc. Ekonomskog fakulteta, i Božo Težak, red. prof. Prirodoslovno-matematičkog fakulteta. Za predsjednika je izabran S. Frank, za potpredsjednika M. Butorac, a za tajnika A. Heim. Poslije smrti S. Franka za predsjednika je imenovan Berthold Eisner, red. prof. Pravnog fakulteta, a po njegovu penzioniranju B. Težak.

Od svog osnutka se SI borila s financijskim teškoćama, kao i s problemom osoblja, što je napokon riješeno 1954. godine, kada je SI dobila svoje posebno mjesto u Republičkom proračunu kao sveučilišna ustanova. Skučenost prostora, s kojim je SI raspolagala, prenatrpanost malih prostorija literaturom i malobrojni personal najveće su poteškoće s kojima se ona tada borila. Uza sve to je uspjela prirediti nekoliko izložaba općeg tipa ili specijalnih izložaba u okviru raznih kongresa i savjetovanja.

Godine 1954. SI je dobila svoju čitaonicu i izradila katalog, pa je na taj način izbor naučnih djela koje zavodi i instituti naručuju bio izvanredno olakšan, a omogućeno je da se naručuju samo ona djela koja su od osobite sadržajne vrijednosti.

Oko 1957. g. SI je mnogim inozemnim ustanovama naročito zemaljskim akademijama u Njemačkoj, Akademiji nauka SSSR, Mađarskoj akademiji nauka i institutima za slavistiku u raznim zemljama, poslala velik broj jugoslavenskih znanstvenih časopisa, upoznavajući tako inozemstvo s našom naučnom misli. Već od samog početka nametnula se potreba uske suradnje s privredom, te je SI i u tom pogledu odigrala važnu ulogu, jer je uspjela nabaviti standardne propise iz inozemstva,

i to DIN (Deutsche Industrie-Normen), BS (British Standard), ASTM (American Society for Testing Materials) i VDE (Verband Deutscher Elektrotechniker), koji se redovno dopunjuju i stoje na raspolaganju svim zainteresiranima.

Na prijedlog odbora SI i Sveučilišnog vijeća, Savjet Sveučilišta je 9. ožujka 1957. donio odluku da SI promijeni naziv u *Internacionalna stalna izložba publikacija – ISIP* a odobrio je i nova pravila za nju. U to vrijeme ISIP neposredno surađuje s Radničkim sveučilištem i Tehničkim muzejem, koji su je od 1955. i financijski pomagali. Ta je suradnja bila tako tijesna da se ispoljila i u organizaciji ISIPA, pa Savjet Radničkog sveučilišta i Tehničkog muzeja potvrđuju nova pravila ISIP-a i delegiraju po jednog člana u njegov upravni odbor, dok četiri člana odbora bira Savjet Sveučilišta.

Iste godine otvorena je na Starom velesajmu, sadašnjoj središnjoj zgradi Studentskog centra, stalna izložba najnovijih publikacija. Otvaranjem stalne izložbe prešlo se i na novi sistem izlaganja knjiga, tj. knjige izdane u toku zadnje dvije godine podijeljene su po panoima abecednim redom zemalja i nakladnika. Starije, pak, publikacije smještene su u drugo odjeljenje izložbe gdje se, na temelju univerzalne decimalne klasifikacije (UDK), razvrstavaju po strukama. U toku 1959. g. ISIP je napokon dobio stalni izložbeni prostor (200 m²) na Savskoj cesti 18, nasuprot Studentskom centru, gdje se i danas nalazi.

Za to su uređene i prostorije u prizemlju na Trgu maršala Tita br. 3, gdje je u listopadu 1959. otvorena čitaonica s radnim vremenom od 8 do 20 sati. Na taj način omogućena je upotreba fondova ISIP-a i onim interesentima koji su prije podne spriječeni poslom.

U prostorijama na Savskoj cesti 18, gdje se nalazi stalna izložba knjiga, knjige su raspoređene po strukama tako da se odmah kod ulaza nalaze panoi s najnovijim publikacijama. Nakon 30 dana se knjige povlače i izlažu dalje prema struci u deset odgovarajućih boksova. One su ovdje pristupačne svakom zainteresiranom čitaocu, ispunjavajući svrhu zbog koje je ISIP i osnovan, tj. da se naučnim institutima, privredi i drugim ustanovama te znanstvenim radnicima i drugim građanima omogućiti kontakt s najnovijom stručnom i naučnom literaturom. Zainteresirani mogu razgledavati knjige na stalnoj izložbi ili se one prema želji čitalaca dostavljaju u čitaonicu. Međutim, publikacije se ne izdaju nitij se posuđuju. Pristup knjigama i publikacijama omogućen je svima i nije ograničen nikakvim prinosima, članstvom i sl.

Od 1957. godine ISIP redovito sudjeluje na Jesenjem i Proljetnom velesajmu u Zagrebu. Na tim priredbama izlaže knjige i časopise koji su stigli u zadnjih 12 mjeseci (oko 8000 primjeraka). Pored toga, u dogovoru s organizatorima Velesajma priređuje i tematske izložbe, vezane uz tematiku Proljetnog velesajma. Karakter je svih tih izložaba jedinstven: 1. izložba je otvorena za sve izdavače svijeta; 2. komercijalni moment nije isključen nego je prepušten redovnim putovima uvoznih i izvoznih organizacija. Te su izložbe i kulturna propaganda za sve zemlje koje u njima sudjeluju i korisna orijentacija za prodavače knjiga.

Tabela ISIP-ovih izložbi

Godina:		1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
u Zagrebu	Tematske izložbe		1	5	1					3
	Nakladničke izložbe	1		1					2	8
	Zagrebački Velesajam							2	2	2
	Izvan Zagreba			1					1	4
	Ukupno	1	1	7	1			2	5	17
	Broj ekspanata	5 000	800	6 500	1 500				7 000	20 000
	ZV – Broj ekspanata	/	/	/	/			9 500	11 500	12 500
Ukupno broj ekspanata	5 000	800	6 500	1 500			9 500	18 500	32 500	

Isto tako bibliotekari ISIP-a prate tržište stručne i znanstvene literature kroz izložene primjerke i bibliografske podatke, kataloge izdavača, prospekte i sl. Nakon izbora vrednijih naslova, oni na posebnim formularima u obliku »desiderata« predlažu stranim izdavačima da ISIP-u pošalju knjige ili časopise koji nisu neposredno primljeni. Broj desiderata iznosi oko 300 naslova mjesečno. Odaziv je vrlo velik – oko 60% zatraženih publikacija doista stigne. S pomoću te službe dolazi i do kvalitetnih promjena u strukturi knjiga i časopisa, jer se strani izdavači upoznaju s karakterom ISIP-a kao sveučilišne ustanove koja prvenstveno prikuplja naučnu i stručnu literaturu.

U toku šk. god. 1959/60. iskristalizirala se najzad fizionomija ISIP-a s obzirom na njegove osnovne aktivnosti: izložbeno-akvizicionu, bibliotekarsku i organizaciono-administrativnu. Izložbena djelatnost i s njom tijesno povezan akvizicioni rad ostaju, dakako, osnovna djelatnost ISIP-a. Izložbe nisu ograničene na njegove prostorije nego se priređuju i izvan njih kao pratnja različitih manifestacija, a priređuju se i izvan Zagreba, tj. na teritoriju cijele Jugoslavije. Organiziraju se i redovne izložbe pojedinih izdavačkih kuća koje su sa ISIP-om u duljoj suradnji, pa one stavljaju ISIP-u na raspolaganje primjerke svoje cjelokupne izdavačke djelatnosti, ili osnovne primjerke svoje djelatnosti. Takve izložbe obuhvaćaju 100 do 500 knjiga i časopisa određenog izdavača. Budući da se one reklamiraju preko radija, štampe itd., postizava se veći posjet i komercijalni efekt.

Tabela ISIP-ovih izložbi

1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	Ukupno
2	5	4	7	8	1	2	4	2	45
6	7	7	9	12	15	21	14	14	117
2	2	2	2	2	2	2	2	2	24
3	7	8	8	8	10	11	19	7	87
13	21	21	26	30	28	36	39	25	275
15 000	26 780	27 780	32 360	30 872	35 876	39 779	96 068	10 749	356 064
12 000	12 000	14 000	17 200	18 000	18 000	18 000	70 000	53 000	265 700
27 000	38 780	41 780	49 560	48 872	53 876	57 779	166 068	63 749	621 764

Dalji napredak u upotrebi fondova ISIP-a postignut je aranžmanom s izdavačkim poduzećem »Informator«. Redakcija istoimenog lista počela je redovno, svakih 14 dana, objavljivati u posebnom prilogu bibliografske podatke s kratkim sadržajem nekih novih publikacija koje ISIP prima a koje obrađuju problematiku s područja lista (društvene nauke, tehnologija, poljoprivreda i sl.). ISIP je u tu svrhu slao redakciji sredene podatke za štampu.

Od 1960–67. godine ISIP je, prema odluci Savjeta Sveučilišta, razdijelio starije publikacije knjižnicama pojedinih fakulteta. Pri tom se pošlo od konstatacije da je osnovni zadatak tj. upoznavanje posjetilaca sa stranom stručnom i znanstvenom literaturom ispunjen ako je knjiga bila punih pet godina izložena i da je poslije toga roka treba staviti na raspolaganje odgovarajućim stručnjacima. Od sveukupno oko 120.000 knjiga, koliko je ISIP primio od stranih izdavača do mjeseca lipnja 1969, raspodijeljeno je po fakultetima 50.034 primjeraka, antikvarno prodano 3000, a kao bezvrijedno odbačeno oko 300 primjeraka.

ISIP je uspio da do 1961. godine uspostavi vezu s oko 1000 inozemnih izdavača iz 37 zemalja, a stekao je i suradnju različitih međunarodnih organizacija, među njima i FAO (Rim), UNESCO (Pariz), UN (New York). Broj primljenih knjiga osjetno je porastao poslije 1959. godine; do toga vremena iznosio je oko 5 tisuća primjeraka godišnje, a otada do danas oko 6.500 primjeraka.

S obzirom na jezično područje, s kojega publikacije pristižu, najveći postotak otpada do 1959. godine na njemački jezik tj. 90%, a poslije te godine znatno se mijenja u korist drugih jezika. Danas je omjer ovakav: njemački 40%, engleski 30%, francuski 10% i drugi jezici 20%. Taj omjer pokazuju i časopisi kojih danas ima oko 7 tisuća naslova (mjesечно stiže oko 2.500 naslova).

Na prijedlog radne zajednice ISIP-a od 9. veljače 1966, Savjet Sveučilišta donio je na svojoj sjednici od 28. svibnja i. g. odluku da se ISIP organizaciono priključi radnoj zajednici Tajništva Sveučilišta. ISIP otada djeluje kao posebna radna jedinica sa specifičnim zadacima i poslovanjem u okviru zajedničkih službi Sveučilišta do 31. listopada 1967, kada je Savjet Sveučilišta donio odluku o osnivanju Referalnog centra Sveučilišta, te tom odlukom izdvojio ISIP iz sastava Tajništva Sveučilišta i uključio u Referalni centar kao njegovu organizacionu jedinicu.

